

Rectorale oratie.

De *Herant* is gewoon een kort verslag van de rectorale oratie, waarmede 20 October de overdracht van het Rectoraat aan de Vrije Universiteit plaats vindt, reeds in deze week aan zijn lezers mede te deelen. Dat het ditmaal niet geschiedde, was niet te wijten aan mindere waardering van hetgeen de afredende Rector als laatste vrucht van zijn Rectoraat ons bood, maar aan de uitlandigheid van onzen Hoofddirecteur, waardoor de *Herant* in half formaat verscheen. Nu ons blad weer tot zijn normale grootte is teruggekeerd, haasten wij ons het gepleegde verzuim te herstellen.

Prof. Dr. F. L. Rutgers, die het Rectoraat zou overdragen aan Prof. Dr. A. Kuyper, had ditmaal niet zooals vroeger een kerkrechtelijk, maar een kerkhistorisch onderwerp gekozen, voor welke afwisseling men hem zeker niet ondankebaar zal zijn. Reeds lang toch was niet spanning tegemoet gezien enige vrucht van de historische studies, door dezen hoogleraar gemaakt. Men wist, dat deze studies voor een groot deel het leven van Calvijn betroffen. Wie iets weten wilde omtrent het leven van Calvijn, klopte dan ook nooit tevergeefs bij dezen hoogleraar aan. En reeds lang werd de vraag gedaan, waarom van de hand van een zoo kundig historicus ons niet geschenken werd, wat nog steeds een desideratum blijft, het levensbeeld van Calvijn door een Calvinist ons geteekend.

Prof. Rutgers heeft in zijn rectorale oratie er terecht aan herinnerd, dat zulk een levensbeschrijving niet te geven is dan na een ernstige en onafgebroken studie, die tientallen van jaren vordert. De invloed van Calvijn is zoo breed geweest; zijn werkzaamheid omvatte bijna heel de destijds bekende wereld; de door hem nagelaten geschriften vormen een bibliotheek op zich zelf. Het beeld van zulk een man schetst men niet met het penseel van een Frans Hals, in enkele uren, met een losse streep hier en daar. Daartoe is meer zelfs dan de meesterhand van een Rembrandt, is de toewijding van heel een leven noodig. En wie zal het dan onze Hoogeschool verwijten, dat zij, na zoo kort bestaan, nog geen monument heeft opgericht voor den Reformator, uit wiens heilig beginsel te leven haar roeping en haar eere is!

Toch heeft Prof. Rutgers eenigermate aan het reeds lang uitgesproken verlangen willen voldoen. Uit de opgehoofte schatten deed hij een greep. Wat voor ons Nederlandsche Calvinisten wel van het meeste belang is, de invloed, dien Calvijn heeft uitgeoefend op de reformatie in ons land, werd het thema zijner rede. Ook dit onderwerp werd nog begrensd. Het gold niet de vraag, welken invloed de beginselen door Calvijn in het licht gesteld, op de ontwikkeling van ons volk hebben gehad; hoe het stempel van Calvijn's geest, in het karakter van ons volk diep en onuitwisbaar is ingesneeden; welke gevolgen dit voor de ontwikkeling der Gereformeerde kerken in Nederland, voor de nationale onafhankelijkheid van ons vaderland, voor den bloei van wetenschap en kunst heeft gehad. Zulk een onderwerp ware te rijk voor een rectorale oratie, die slechts enkele uren duren kan. Het onderzoek liep alleen over de vraag welk rechtstreeksch en persoonlijk aandeel Calvijn heeft gehad aan de reformatie van Gods kerk in ons vaderland. Schijnbaar moge het onderwerp daardoor aan belangrijkheid voor het algemeene publiek hebben verloren. De opsomming van al de Nederlanders, bekende en onbekende, die tijdens het leven van Calvijn met hem in aanraking zijn geweest, of onder zijn invloed hebben gestaan, boezemt meer eerbied in voor de beleezenheid van den spreker dan dat het tot belangstelling prikkelt. Maar wie op de hoogte was met den stand van het historische geding, behoefde het slot dezer rectorale oratie niet af te wachten, om te gevoelen, dat het hier ging om een der meest belangrijke vraagstukken onzer vaderlandsche kerkgeschiedenis; dat hier een pleidooi werd geleverd voor het eerstegeboorterecht van het Calvinisme; dat revisie werd aangevraagd van een vonnis, waaronder de Calvinistische actie van de 16e eeuw in Nederland nog altoos smadelijk gebogen ging.

Kerkelijke en wereldlijke geschiedschrijvers hadden elkander telkens weer de legende nageschreven van een Calvinisme, dat geïmporteerd over de Fransche grenzen doot enkele Calvinistische predikers, als een werkerplant de edelste sappen van den oorspronkelijken Nederlandschen reformatoren stam naar zich had toegezogen en dien had vermoord. De bedoeling van die legende was duidelijk. Het Calvinisme moest als een indringer aan de kaak gesteld en aan de eigen richting, hetzij dan Remonstrantisch of Zwingliaansch, het bevel van oorspronkelijk en echt Nederlandsch worden uitgereikt. Prof. Rutgers heeft met de stukken in de handen, soms snijdend scherp, maar altoos overbiddelijk logisch, de onjuistheid van deze aanklacht aangetoond. De familiepapieren zijn alle doorsnuffeld; de stamboom is tot in de verste vertakkingen nagespeurd; de geestelijke verzaameling van Calvijn en de mannen, die bij ons de reformatie in later periode geleid hebben is gelieken. Voor de rechtbank der historie is het pleit gewonnen.

Het kort overzicht, dat van deze rectorale oratie in de bladen verscheen, moge hier een plaats vinden.

De afredende Rector, Dr. F. L. Rutgers, hield een rede over *Calvijn's invloed op de Reformatie in de Nederlanden, voor zover die door hemzelf is uitgeoefend*.

Na eenige algemeene opmerkingen, o.a. over Calvijn's sympathie voor de Nederlanders, werd door spreker in het licht gesteld, hoe nog bij

ken tusschen hetgeen rechtstreeks voortvloeit uit onze schepping, en tusschen datgene wat een gevolg is van de zonde. Wat we uit de schepping hebben, zoo zeggen dezen, is onze natuur. Wat tot de natuur behoort, moet zijn gang en zijn loop hebben. Te eten en te drinken zijn even natuurlijke behoeften als dat we moeten ademen en slapen. Daartegen mag zich dus niemand verzetten. Maar heel anders staat het met lichamelijke gebreken, ziekten en krankheden. Die zijn niet uit de natuur, maar uit den vloek om der zonden wil. Hierin openbaart zich de toorn Gods. God brengt deze over ons, om onze ongerechtigheid. Hier hebben we dus te doen, niet met een natuurlijke, maar met een geestelijke oorzaak. Zoolang nu die geestelijke oorzaak, d.i. de zonde, door ons wordt vastgehouden, moet ook de ziekte daaruit als gevolg voortkomen. En daarom is de rechte weg tot genezing, niet dat we de doctoren, maar dat we den eenigen Medicijnmeester aanloopen, in een oprecht gebod breken met de zonde, waaruit de ziekte opkwam, en alzoo van Gods almachtige inwerking op ons lichaam, zonder tusschenkomst van middelen, herstel van gezondheid inwachten.

Het is deze voorstelling, die thans ter toetse moet komen, omdat ze rechtstreeks met het vraagstuk der *gemeene gratie* samenhangt. *Gemeene gratie* toch beduidt juist, dat God de Heere, uit louter barmhartigheid, ook afgezien van de genade ter zaligheid, *gemeene* middelen tegen de *gemeene* ellende, of wil men, tegen de *gemeene* gevolgen der zonde, verordend heeft. Zij daarentegen, die het gebruik van middelen ter bestrijding van krankheid afkeuren en zelfs zondig noemen, ontkennen hierna de bestaen van zulk een *gemeene gratie*, en zijn van oordeel, dat het aanwenden van *gemeene* middelen om de *gemeene* gevolgen der zonde te bestrijden, een ingaan tegen God is, een pogen om zijn oordeel over ons te breken, en alzoo een daad van opstand en roekeloos verzet. Hun meening en onze belijdenis van de *gemeene gratie* staan alzoo in beginsel tegen elkander over.

Is het God zelf, die den strijd tegen den vloek, d. i. tegen alle *gemeene* ellende, als gevolg van den val, opneemt; is zijn *gemeene* gratie, in wezen en bedoeling niet anders, dan een bestrijden van den vloek om dien te temperen en te verzachten; en is Hij zelf het, die de middelen daartoe uitgedacht en verordend heeft, — dan natuurlijk is het de roeping van Gods kind, om evenals zijn Vader in de hemelen tegen den vloek in te gaan, en in gehoorzaamheid aan God de middelen op te sporen en te ontdekken, die zijn God daartoe aangaf, en als hij ze ontdekt heeft, die met zorg en ijver aan te wenden. Is daarentegen de vloek alzoo door God gewild, dat hij, volgens zijn bestel, ongetemperd en onbestreden op ons drukken moet, dan zijn de middelen, die we tegen de *gemeene* ellende aanwenden, niets dan verzinsels van menschen, of sterker nog, ingevangen van den booze, waarmee de ongelooovigen zich tegen het oordeel Gods aankanten, en dan natuurlijk past het Gods kind, al zulk gebruik van middelen te verfoeien, ze van zich te doen, er zich tegen te verzetten, en zich lijdelijk aan het oordeel te onderwerpen, tenzij het Gode believen mocht, door een rechtstreeksche genadedaad, hem als zijn uitverkoren kind van het lijden te bevrijden.

Dit tweerlei standpunt staat lijnrecht tegen elkander over. Deze beide voorstellingen dilden geen verzoening. Ze laten geen vergelijk toe. En daarom is het zoo van het hoogste belang, dat we in deze gewichtige zaak tot een zuivere, heldere oplossing komen. Gelijke het nu toch staat, maakt de man, die „den docter afwijst en alleen op God vertrouwt,” zelfs op hen, die voor zich zelf nog medicijnen gebruiken, nog maar al te dikwijls den indruk van een *hooger* *vroemheid*. Men zou het ook wel zoo willen, maar men heeft er het geloof niet voor, en houdt zichzelf dus voor een die in vroemheid te kort schiet. En dit nu mag niet, is het verwerpen van de medicijnen *groter*, dan moeten we allen ze verwerpen, want waarlijk *vroem* te zijn, is voor Gods kind de hoogste eereitel. Blijkt daarentegen, dat het juist van Godswege plicht is, om ze *wel* te gebruiken, en dat Hij het gebruik der middelen wil, dan is het *onvroem*, ze niet te gebruiken, en moeten zij, die zich hieraan schuldig maken, deswege worden bestraft, als behept met een „eigenwilligen godsdienst van het lichaam niet te sparen,” en daarmede afdoelende van de paden des Heeren.

In verband hiernaast nu plaatsten we boven dit opstel Gen. 3: 21, waarin we lezen: „En de Heere God maakte voor Adam en zijne vrouw rokken van vellen, en toog ze hun aan.” Nu gaan we op de uitlegging van deze plaats niet in. Dit zou ons te ver afleiden. Het is er ons alleen om te doen, om uit deze mededeeling het feit af te leiden, dat blijkens deze daad des Heeren, God zelf de menschen onderwezen heeft, om tegen de *gemeene* ellende, die het gevolg der zonde is, *middelen* aan te wenden. Natuurlijk houden we ons hier niet op bij hen, die niet gelooven wat hier staat, of het overdrachtelijk verklaren. Wij handelen hier alleen met hen, die met ons het verhaal uit de eerste hoofdstukken van Genesis aannemen en gelooven als de waarachtige mededeelingen, van feiten, die alzoo werkelijk plaats grepen. En dan, men zal dit moeten toestemmen, is deze mededeeling niet alleen uiterst belangrijk en leerrijk, maar zelfs beslissend. Het lijdt toch geen tegenspraak, dat in het Paradijs alle kleeding of bedekking ondenkbaar was. God schiep den menschen naakt, niet met de bedoeling dat hij zijn vormen bedekken, maar dat hij ze vertoonen zou. En dit kon in den staat der reinheid, omdat elk gevoel van schaamte afwezig was. „Adam en zijn vrouw waren naakt, en zij schaamden zich niet.” Ter-

stond na hun zonde daarentegen had het gevoel van schaamte hen zoo machtig aangegrepen, dat ze, hoezeer met hen beiden alleen zijnde, en wetende dat geen oog derden hen bespieden kon, nochtans terstond zich een bladerenbedeksel om de lendenen vlochten. Zij waren dus de eersten, om aanstonds tegen de *gemeene* gevolgen der zonde, een uitwendig middel te gebruiken. Had nu God dit niet gewild, mocht dit niet, was dit afkeuringswaardig, dan had er moeten staan: „En de Heere God nam de vijgebladeren, waarmee zij zich omgord hadden, van hun lendenen weg.” Maar, zie, dit staat er niet. Er staat veel eer juist het omgekeerde. Het vlechtzel van bladeren is in zijn oog ongenoegzaam. Hij weet, dat het niet alleen de schaamte is, waartegen ze zich zullen te bedekken hebben, maar dat, als gevolg van den vloek, ook de *koude* hen zal aantasten. De atmosfeer van het Paradijs, met haar gelijkmatige zachtheid, ging teloor. Killede en vocht zou de zoelte vervangen, en voor 's menschen welstand, keer op keer, bedekking en verwarming van het veege, brooze lichaam noodig zijn. En nu zegt God niet: In die koude is mijn oordeel. Die koude is om der zonde wil. Die koude *moet* ge niet bestrijden. Daar moogt ge geen *middelen* tegen aanwenden. Neen, in het minst niet.

Maar, juist omgekeerd, komt God zelf den menschen het middel, dat hij moet aanwenden, hem wijzen. De dieren hadden hun vacht. Die bedekte de God rechtstreeks. Maar de menschen was naakt. En nu neemt God zulk en vacht van de dieren, en hangt ze Adam en zijn vrouw om. Niet, gelijk men het wel afbeeldt, als een vacht, die om de lendenen hing, en daar het vijgeblad moest vervangen, maar als een *katoen*, d. i. als een om de schouders gehangen kleed, evenals wij bij een man nog van een *rok* spreken, die zijn bovenlijf bedekt.

Er is hier dus wel terdege sprake van *bekleding*. Die bekleding van het lichaam moest als bedeksel tegen de koude dienen, en was alzoo een middel dat God den menschen aanwees en omhing, om een der rechtstreeksche gevolgen van den vloek te bestrijden. De naaktoelopers te Amsterdam, in de 16e eeuw verstonen hier niets van; maar ze waren toch in zoover consequent, dat ze, wanende boven de gevolgen van den vloek verheven te zijn, alle middel ter bestrijding van den vloek verwierpen. Doch, wat hiervan zij, zooveel staat vast, ¹ dat de koude en de vacht niet bestonden in het Paradijs; ² dat ze tengevolge van zonden en vloek over deze aarde kwamen; ³ dat God wel verre van te willen, dat de menschen zich hiernaan lijdelijk onderwierp, zelf zich opmaakt, om ze te bestrijden; ⁴ dat Hij zelf daartoe het middel uitdenkt en aanwendt; en ⁵ dat Hij den menschen tegelijk onderwijst, hoe hij de gevolgen van den vloek ook voortaan bestrijden zal en moet. En zoo staat het dan vast, dat van het begin der mensche-lijke historie aan, volgens de onderwijzing der Heilige Schrift, de vloek en de *gemeene* ellende, iets is, waaraan we ons niet lijdelijk *mogen* onderwerpen, maar dat we te bestrijden hebben met alle middelen, die God daarvoor ter onzer beschikking stelt.

1) When Mr. N.—realized the state I was then in, he said to me: „You are adhering too closely to the letter, you must depend more on the spiritual. You must study the Science of Being, think not of healing disease but of healing sin.” I caught his meaning on the instant. I found I had been working in the wrong direction, by giving more thought to the physical than to the spiritual. My main, and only object, seemed to be to get healed from the so-called gout; employing the treatment through Mind, as if it were a drug. I thought only of my recovery from pain and lameness, expecting to be healed instantaneously, and wondering all the while why I could not arise and walk a perfectly healed man. To my surprise, I found that the understanding of the letter was only the human aid to prepare me for the understanding of the spiritual, and as it were, the stepping stone to spirituality, and that if I stopped at that point of progress I would never be permanently healed. For the letter alone cannot heal. My eyes were now opened. I realized that fear, sin and mortal belief were at the bottom of the difficulty. Destroy sin, and I would be free from all disease. Then the question arose in my mind: How do I sin? I try to get right with all men, on all occasions. I don't think I am such a great sinner. I have no very bad habits. I don't get drunk, carouse and blaspheme. I certainly am better than most men! I try to follow the Golden Rule. Why then should I be compelled to pass through all of these years of misery? Do I bear the least malice against any man? I could not say No to that. Do I nurture any feeling of revenge, intending some day to get even with any one who had seemingly done me an injury? I could not exactly say No to that. Do I envy any man? Yes! Do I love all men? A *big* No. Would I push resentment so far as to take life? Certainly not. Do I try to control my appetites and passions? They control me often more than I control them. Have I any other aim of life but to „Eat, drink and be merry, for to-morrow we die”? Well, when we get right down to bottom facts, and brush away the spangles that decorate our mortal life, that is about the way most people are living, including myself.

Thus I continued to question myself, until I found I was not half as good a man as I thought I was, and that I disobeyed God's law every day of my life. I had not yet looked beyond the physical. Who am I? What am I? Am I a mortal or an immortal man? I *must* be one or the other? I know that both could not be real. Which was the real; the finite, matter, body, who had a beginning, and will have an ending, or the infinite, God's idea, who never had a beginning, and never will have an ending? If the matter-body, without the mortal senses, cannot think, talk, move, or experience pain, it must be the mortal senses alone, and not the body that cause sin, sickness, pain and death. It cannot be matter, for matter is nothing without the mortal senses. It therefore must be the mortal senses, alias, the carnal mind, that cause sin. What is sin? Error, evil, the opposite of Truth or Good! Destroy sin to mortal consciousness, and Truth has no opposite. All will then be real, and there will be no sin, sickness, pain or death. How can we destroy sin? By declaring and realizing that God only is real; that God has no mortality; that He is omnipotent, omnipresent and omniscient; that He is All in All, and there can be nothing real beside Him, His idea and His eternal verities. All else is illusion. Ah! But I hear you ask the same question that I did. What is meant by *unreality*? Is it possible for one to declare that he has no pain, that pain

is unreal, a lie, when at the same moment he is apparently suffering its torments? I say Yes. Mortal mind can only hold one thought at one and the same instant. Pain is only a belief. If one should deny the belief and the existence of pain in thought there would be no pain during the instant of that thought. Now continue to hold that thought of denial, and disabuse yourself of your own mortality. Transfer the thought to Spirit, for God is Spirit. Realize that you are the spiritual man, call on Spirit continually, keeping Spirit in the thoughts; and you will have no pain during the continuance of that thought. Spiritual thought will supplant the mortal belief of sin, sickness and death; and in proportion to the inflowing, and the holding of the Spiritual thought, will the mortal thought be destroyed. Sin and sickness will disappear, and we will become more and more spiritual, until we ultimately reach a state of perfect harmony, which is Heaven. Often, it may seem difficult to the beginner in Science, to take in and hold that instant spiritual thought, and to experience that instantaneous change from the unreal to the real. It can only be attained by persistent spiritual desire.

Constant denial in words only, without the spiritual thought, will not affect anything. When I ceased to realize, that my only object in submitting to Christian Science treatment was to be healed from gout, and from that alone, employing the treatment as if it were medicine administered by a physician, I determined to seek the real cause of my trouble, and having found it, I became a new man. The Science of Being, that is the knowledge of my true existence as a spiritual, not a material, or mortal man had first place in my thought. Fear was destroyed, chemicalization disappeared, and spiritual thoughts filled me. The existence of disease, passed into nothingness, and from that moment, God with all of His verities, became my all, and now the gout has been totally destroyed. So it will be with you, when you give up the idea of wanting to be healed only from pain and lameness. You cannot accomplish through healing, without a struggle. For old mortal thought will grieve his claims a thousand times a day, in almost as many shapes. Have your armor always on! Be prepared to deny in thought, the reality of sin and sickness. Deny the reality of your mortal existence. Declare in thought, that you being immortal, it is impossible for you to experience sin, sickness, or death; for the purely spiritual man is eternal, and can never suffer the pang of mortality. Let these thoughts ever fill you, and you will continue to advance in spirituality.

„De welstand van zijn gansche zaad.”

Want de Jood Mordechai was de tweede lijn den koning Ahasveros, en groot hij de Joden, en aangenaam bij de menigte zijner broederen, roekende het beste voor zijn volk, en sprekende voor den welstand van zijn gansche zaad.

Esther 10: 3.

Veel kleine zielen zijn kosmopoliet, uit krachtige persoonlijkheid sprak in den regel een sterk nationaal besef.

Zie het aan Mozes, die prins der eere in Egypte had kunnen zijn, maar in wien het bloed van Abraham, Isaak en Jakob zoo prikkend tintelde, dat hij liever Israels smaad inronk, dan groot aan het hof der Pharaos wilde zijn.

Zie hoe, onder de beëindiging des Nieuwen Testaments, schier nog sterker in Paulus, die in een noggenlijk van verblijstende liefde voor zijn Israël schreef: „Ik zou zelf wel wenschen verbanne te zijn van Christus, voor mijn broederen, die mijn maatschap zijn in het vleesch”.

En wilt ge iemand tusschen Mozes en Paulus in, eveneens uit de Schrift, vestig dan uw aandacht eens op den Jood Mordechai.

Die Mordechai was maar niet een gewoon Jodenmenschen, die langs Suzans straten dreutelde, maar een vroom en doorkundig staatsman; iemand, dien wij in de klasse der Marxisten van St. Aldenonde of der Gladstones zouden plaatsen. Niet alleen een fijn diplomaat, die Haman schalkmat zette, maar ook een schander bewindvoerder, een tijdlang eerste minister van den machtigen koning Ahasveros, die regeerde over 127 provincien van Indië tot Mooreland (Esther 1: 1). Hij was groot in het huis des konings, en zijn gerucht ging uit door alle landschappen (wat in die tijden zonder couranten of pers wat zeggen wilde), en, zoo lezen we verder, „die man Mordechai werd aldoo groter” (9: 4). In pracht en met staatsie, bewoog hij zich door de straten van Ahasveros' hoofdstad. Hij droeg een hemelsblauw kleed over een wit satijnen onderkleed, en over het hemelsblauwe kleed een purperen mantel, ons rood, wit en blauw, en op zijn hoofd fonkelde een diadeem van edelgesteenten (8: 15).

Dus niet als een ordinar Jodenmenschen, maar als den grooten, gevierden staatsman, die onder den koning van Indië tot in Afrika het wind voerde, hebt ge den machtigen Mordechai u voor te stellen.

En man, voor wiens wenk en woord alle vorsten, en stadhouders en landvoogden beëden, „want de vreeze van Mordechai was op hen gevallen” (9: 3).

En van dien krachtigen, machtigen man nu, die, Jood van geboorte, over gansche koninkrijken zeggenschap had, van dien nu lezen we, d. a. b. te Suzan, in het koninklijk paleis, er niet aan dacht wereldburger of kosmopoliet te worden, maar, trouw aan het nationale bloed, „dat goede voor de Joden zocht en sprak voor den welstand van zijn gansche zaad” (10: 3).

Tegenwoordig willen de kleine zielen en lagere geesten dit anders.

Nationaal gevoel heet een vooroordeel, liefde voor zijn volk een aangepnat verzinsel van menschen.

De kleine zielen onder de grooten der aarde trekken, om belasting te ontgaan, de grenzen over, niet om een nieuw vaderland te zoeken, maar in vaderlandloosheid hun eere te stellen.

De kleine zielen onder de lagere standen laten zich opweeppen door woelzieke volkmenners, om den welstand, niet van hun gansche zaad, maar van hun soort, hun stand, hun klasse boven den bloei en de eere van het vaderland te stellen.

En de kleine zielen onder de middenklasse, zitten in hun biervuizen en wijnhuizen te spotten met wat aan ieder vaderland heilig is.

Maar zoo zijn de wezenlijk groote mannen en groote vrouwen niet. Er mag hier of daar een enkel man van bekeekens zijn opgestaan, die door jammerlijke volksverhoudingen of ellendige averechtse toestanden verleid werd, om tegen zijn land en volk te spreken, maar als regel sprak in deze soort mannen en vrouwen het nationaal gevoel, ernst, luud, en sterk.

Dat besef, dat gevoel nu is van God. Het komt uit de vlakte van Sinear, waar God despraken verward en de volken gedeeld heeft. Of, liever nog, het komt uit Noachs arke, toen Noachs leven zich in drie vertakkingen verdeelde, en uit die drie, naar vaste wet, zich nieuwe ondervertakkingen van natien en volken hebben afgezet. Zoals ge het gevoel voor vader en moeder iemand niet aanpraat, maar het bloed verslapt is, waar het niet vanzelf in spreekt, zoo ook is het nationaal gevoel iets mystieks; iets dat in het bloed zit; iets dat vanzelf opkomt; en daarom iets, dat ge wel veel verzwakken en onderdrukken kunt, maar dat in kiem er altoos in blijft zitten, omdat God het er in gelegd heeft.

Of hebben we het niet nog onlangs bij onze nationale feesten gezien, tot wat machtigen stroom dat nationaal besef kan aanzwellen, zoodra het maar even in beweging geraakt en de harten vermeerst.

Een man als Mordechai zocht den welstand van zijn gansche zaad.”

Hij koos zijn vrouw, hij koos zijn vrienden, hij koos zijn helpers, maar hij koos niet zijn vader en zijn moeder, niet zijn kinderen, niet zijn broeders en zusters, niet zijn familieleden, niet zijn nicht Hadassa (2: 7), en zoo ook koos hij niet zijn volk en Israels zaad.

Die allen *ontving* hij. Die gaf God hem. Die had hij, zoals ze hem waren toebedacht, buiten zijn eigen toedoen om. Daar had Mordechai niets over te zeggen. Daar kwam geen keur of goedvinden bij tepas. Die had hij te nemen, zooals God ze hem had toebedeeld.

En dat nu juist geeft aan al deze banden het *heilige* karakter.

Niet door eigen keus, maar naar Gods beschikking.

De Joden waren in dien tijd een verachte hoop ballingen. Er waren ook onder de toenmalige Joden zeker hoogst onaangename, vervelende menschen, lage wezens, die den naam van Israël schande aandeden.

Maar naar dit alles had Mordechai niet te vragen.

Hij was uit het zaad Israels. Israël was zijn volk, zijn natie, zijn zaad. En daarom, zonder keur of onderscheid, werkte zijn nationaal gevoel voor al wat Jood was.

Hij zocht den welstand van zijn gansche zaad. En zoo ook hebben wij, als uit Nederlandsch bloed gesproten, in heel de Nederlandsche maatschap onze eere te stellen, en zonder keur of eenige verkiezing voor al wat Nederlandsch in oorsprong is, het goede te zoeken.

Versta dit niet verkeerd.

Het wil niet zeggen, dat de gezinsband niet nog nauwer klem, en voornamelijk, dat de geestelijke maatschap in Christus niet nog heiliger karakter draagt.

Natuurlijk er zijn banden en banden, en niet elke band is van even gelijke waardij.

En veel minder nog beduidt het, dat ge hetgeen in het Nederlandsche karakter, of in het zaad onzes volks, slecht en liederlijk is, ter wille van het nationaal gevoel, door de vingers zult zien.

Gods wet gaat boven alles.

Maar wat het wel beduidt, is, dat ge den band des bloeds, die in nationale maatschap met al wat uit volk sproot, verbindt, noch verzaaken noch verloochenen noch werkloos laten zult.

Ge hebt als kind van uw volk, het goede van dat volk te bedoeien, en in uw eigen persoon en leven, voor uw aandeel, den welstand, zoo maatschappelijk als geestelijk, van dat volk te verhoogen.

En dit nu doet ge, door uw voorbeeld en door uw persoonlijk optreden. Dat doet ge door te stemmen wat door meerderen ten beste van dat volk ondernomen wordt. Dat doet ge door tegenover den buitenlander onze eere op te houden. Dat doet ge door onze nationale herinneringen levendig te houden. Dat doet ge bovendien door in het hart der natie het Kruis van Christus te planten en te strijden tegen de zonde van uw volk.

Zeker, voor wie tot een zoo machtig en groot volk als de Deutsche of Engelsche natie behoort, is dat gemakkelijker en spreekt dat meer.

Maar ook hierin hebt ge Gods beschikking te eerbiedigen. Hij heeft ons voortgebracht, om op den ganschen aardsbodem te wonen, bescheiden hebbende de bepalingen van hun woning” (Hand. 17: 26).

En vraagt ge nu, wat dit nationale in ons leven wil en bedoelt, oordeel dan zelf, of het niet de ééne groote les van zelfverloochening en liefde is, die ons ook hierin geleerd wordt.

Ons ik roegst zoo oversterk in ons leven.

Ge merkt dit zoo niet, omdat het bijna bij allen zoo is. En als er geen hindernissen op den weg waren, zou dat ik maar al doorgelopen, peeren, tot het heel de wereld achter zich had, en dat ik over alles triomfeerde.

Uit zich zelf wil ik geen grenzen.

Maar nu komt God, en stelt grenzen, en doet u gevoelen, dat ge, ja, een eigen persoonlijkheid zijt, en zijn moet; maar dat ge tegelijkertijd deel van een *geheel* zijt, en naar dat *geheel* u hebt te schikken, voor dat *geheel* hebt te leven, en in het leven voor dat *geheel* een hooger geluk hebt te zoeken.

Dit nu is de liefde in haar breedste vormen. Veel zij, niet om als de vrek het in de schat-kist van uw ik op te sluiten, maar om het te geven aan dat *geheel* waarvan ge deel en lid zijt.

Uw schat niet voor u houden, maar *besteden*. Toewijding kennen. Leven voor een doel dat buiten uw eigen engten kring ligt.

En die liefde nu groeit op tweerlei wortel.

De ééne *geestelijk*. Dat is de liefde die uit het gebroken hart en uit den verslagen geest onwelt. De liefde die naar God dorst, en die God zoekt in de zinnen.

Die liefde komt niet van den huishoud, en komt niet uit familiebanden, en komt niet uit het nationaal besef, maar alleen uit de werking van den Heiligen Geest.

Maar opdat ons hart zich voor die hoogste liefde voegen en schikken zou, er op zou worden voorbereid, er neiging toe zou erlangen, heeft God ons ook banden aangelegd, die uit de natuur werken.

En die banden nu liggen gestrengeld, ten eerste in uw gezinsleven, ten tweede in uw familieleden, en dan voor alle volksgenooten saam in dat rijke, machtige nationale besef, dat God zelf geplaatst heeft in het hart van heel een volk.

het leven geocend is, hoe hij in i keer en cor natie in he 38. op onde Gereformee zondere ad In het es op de No tigen, die zondeheid met welke deuzellen, d en darmia zakelijk on ben; ter u leider bij u ook ichling In het is er uit te omtrent ten hier e eigen lectij plaats geha In het r rechtstreeks aan Nederl knia of in en die tell afzonderlijk met de St Wezel, te E in de Nede Ten sloth hoe geheel volgens wel lik alles b gansch andi nwerken; i na het mid hier uit Fra vingen teg eenigen teg heerschend haafte werd, karakter ka Calvinisme In de d de Vrije U niejaar, kw met 113 stu nen, 17300 van 8 voor e en 3 voor e dus nu 117 heid, 21 vo en 3 die de de Rechten die vijf jaar denten in t men in sou thans ter be der is inge studenten in digle studie Java wensch reeds met e geopen is, onder leidn Javamech o Ten besli Dr. A. Kny tenland is, oogenblik al overgedragen

Wij zijn dat deze re te lang tij Dan zal do nog duidel Prof. Rutge land betwe

Voor I

Ingekomen heer G. To f 1, gevonden Dringend scholen te i te willen der boeken, oude

Kostwijk.

Over de o bij de ovan Vrije Univer Buzuin:

In den nam gers, van de wrochte en ee tweed van malle, voorwa Het was de e dracht van b tatrike en a yeve vluchteln io aanraking onderscheiden had in de b Libertijnisme, door zijn advi de Nederlands geocend heeft af voor het la koude voorst matie in oorsp Calvinisme in ingevoerd.

Aan tal, va inden worden we voor het lijke sluchtelij vrouw, maar bedwang had dan Calvijn ze dikanten niet waar Calvijn e Calvinistisch i ook de besch Gereformeerde en Nederlands Overheid zoof twisten; verde die vergaangen een oordeel Ge rijf zelve, m dezes tijd, aan valt niet ver zongen, piep over allerlei za malen dreigde aan de orde tijd niet uitdie werd tegen hi wederom ande treden; wij zij voor t leven, i

rt verslag
e 20 Octo-
raat aan de
reeds in
mede te
geschiedde,
aardering
ector als
ons bood,
an onzen
Heraut in
blad weer
gekeerd,
verzuim te

het Recto-
r. A. Kuy-
peter en
historisch
afwisseling
ar zal zijn.
g tegemoet
orische stu-
maakt. Men
groot deel
t. Wie iets
an Calvinij,
bij dezen
ig werd de
and van een
geschenken
atum blijft,
or een Cal-

orale oratie
zulk een
is dan na
studie, die
invloed van
zijn werk-
de destijds
nagelaten
tek op zich
nan schetst
een Frans
osse streep
elfs dan de
is de toed-
fig. En wie
verwijten,
nog geen
den Refor-
el te leven

enigermate
te verlangen
te schatten
ons Neder-
het meeste
alvin heeft
n ons land,
Dok dit ont-
et gold niet
inselen door
de ontwik-
ghad; hoe
in het ka-
itwischbaar
dit voor de
e kerken in
onafhanke-
en den bloei
eef gehad.

rijk voor
its enkele
ch liep alleen
sch en per-
ghad aan
ons vader-
onderwerp
or het alge-
De opsom-
bekende en
van Calvinij
est, of onder
ezent meer
d van den
angstelling
te was met
g, behoefde
niet af te
et hier ging
aagstukken
heden; dat
ed voor het
nisme; dat
e van de
smadelijk

chiedschrij-
de legende
e dat ge-
nen, door
als een wo-
n den or-
reformati-
gezoegen en
ing van die
Calvinisme
le kaak ge-
hetzij dan
s, het brevet
ederlandsch
s heeft met
ns aijndend
lijk logisch,
acht aange-
alle door-
n de verste
stelijke ver-
naden, die
periode ge-
de recht-
woonzen.

ze rectorale
moge hier

Rutgers, hield
de Reformatie
door hemzel-

n, o. a. over
anders, werd
hoe nog bij

het leven van Calvin door hemzelf invloed
gevoeld is: 10, op de vele Nederlanders, met
wie hij in aanraking kwam, door persoonlijk ver-
keer en correspondentie; 20, op de Nederlandse
natie in het algemeen, door zijne geschriften en
30, op onderscheidene kringen van Nederlandse
Gereformeerden, door de voor hen bestemde bij-
zondere adviezen.

In het eerste deel werd de aandacht gevestigd
op de Nederlandse Anabaptisten en Liber-
tijnen, die Calvin ontmoet heeft, en voorts in
zonderheid op de Nederlandse uitgeweken, met
welke hij in aanraking kwam; eerst op
dezen, die in den vreemde gevestigd bleven,
en daarna op degenen, die nitsluitend of hoofd-
zakelijk onder hunne landgenooten gearbeid heb-
ben; ter aanvulling, dat hij voor die allen de
leider bij uitnemendheid was, en dus daardoor
ook leiding gaf aan hun reformatorisch arbeid.

In het tweede deel werd bijeengezameld, wat
er uit een aantal gegevens valt af te leiden
omtrent de verspreiding van Calvijn's geschrif-
ten hier te lande, voor zooveel die nog in zijn
eigen leeftijd, en dus vóór het jaar 1564, heeft
plaats gehad.

In het derde deel werd gehandeld over de
rechtstreeksche leiding, die Calvijn gegeven heeft
aan Nederlandse kringen, die zich onder het
kruis of in de verstrooiing gevormd hadden,
en die telkens raad bij hem zochten; waarbij
afzonderlijk gesproken werd over zijne bemoei-
ing met de Nederlandse kerken te Londen, te
Wesel, te Frankfurt, te Antwerpen, en nog elders
in de Nederlanden.

Ten slotte werd nu uit dit alles nog afgeleid,
hoe geheel onjuist de gewone voorstelling is,
volgens welke hier te lande de Reformatie eigen-
lijk alles behalve Calvinistisch was, maar een
gans anders karakter droeg, dat ook lang bleef
nawerken; en dan voorts gesteld wordt, dat eerst
na het midden van de 16de eeuw het Calvinisme
hier uit Frankrijk is ingevoerd, en toen door de
vurige ijver van Franse predikers, zonder
eenigen tegenstand en bijna plotseling, over-
heerschend geworden is. Waartegenover gehand-
haafd werd, dat voor zooveel hier van een eigen
karakter kan gesproken worden, dit veel meer
Calvinisme is.

In de daarop volgende mededeelingen over
de Vrije Universiteit in het afgelopen Acad-
miejaar, kwam o. a. voor: dat het jaar begon
met 113 studenten; dat tegenover 13 vertrok-
ken, 17 voor het eerst zijn ingeschreven, waar-
van 8 voor Godgeleerdheid, 6 voor de Letteren
en 3 voor de Rechten; en dat het gehele getal
dus nu 117 is, waarvan 72 voor de Godgeleerd-
heid, 21 voor de Letteren, 21 voor de Rechten
en 3 die de Godgeleerdheid met de Letteren of
de Rechten verbinden. Voorts, dat de bepaling,
die vijf jaar geleden gemaakt was, om voor stu-
denten in de Rechten het prodaudentisch exa-
men in sommige gevallen facultatief te stellen,
thans ter bevordering van degelijke studie we-
der is ingetrokken. En ten slotte, dat voor
studenten in de Godgeleerdheid, die na volin-
digde studie zich voor de zending op Midden-
Java wenschen beschikbaar te stellen, gelijk nu
reeds met een zestal het geval is, de gelegenheid
geopend is, om nog in hun studentijf zelfden
onder leiding van Dr. A. A. Fokker, in het
Javaneesch onderwezen te worden.

Ten laatste werd als Rector geproclameerd
Dr. A. Kuyper; maar daar deze nog in het bui-
tenland is, kon de genoemde functie voor het
oogenblik slechts nominaal aan hem worden
overgedragen.

Wij zijn dankbaar te kunnen mededeelen
dat deze rede — moge het zijn na niet al
te lang tijdsverloop — het licht zal zien.
Dan zal door de bijgevoegde bewijsstukken
nog duidelijker blijken welke een dienst
Prof. Rutgers aan het Calvinisme in Neder-
land bewees.

Voor Kootwijk's Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van den
heer G. Torenbeek, H. d. S. te Voorschoten,
1, gevonden in de collectie.

Dringend verzoeken wij den vrienden, onze
scholen te willen steunen en ook weder eens
te willen denken aan onze Bibliotheek. Vooral
boeken, oude schrijvers, zijn zeer gewenscht.

D. HULLEMANS,
Kootwijk. Penningmeester.

Uit de Pers.

Over de oratie, door Prof. Rutgers gehouden
bij de overdracht van het rectoraat aan de
Vrije Universiteit, schrijft Ds. Giesen in de
Basiss:

In den namiddag van 20 dezer hield Prof. Rut-
gers, van de Vrije Universiteit, weder een door-
wrochte en recht wetenschappelijke Rede: *Over den
invloed van Calvin op de Nederlandse Reformatie
in het algemeen en op de Nederlandse Reformatie
in het bijzonder*. Het was de gewone Rectorale oratie, bij de over-
dracht van het Rectoraat, afgewisseld door een
talrijke en aandachtige schare. Uit het feit, dat
vele vluhtelingen uit de Nederlanden met Calvin
in aanraking zijn geweest, en dat Calvin door
onderscheidene geschriften een levendig aandeel
had in de bestrijding van het Anabaptisme en
Libertijnisme, alsmede uit den invloed die Calvin,
door zijn adviezen over kerkelijke aangelegenheden,
de Nederlandse en Waalse kerken betreffende,
gevoeld heeft, — leidde de hoogleraar het bewijs
af voor het legendarisch karakter der thans gelief-
koorde voorstelling, dat de Nederlandse reformatie
in oorsprong niet Calvinistisch is, maar het
Calvinisme in later tijd, van Frankrijk uit, hier is
ingevoerd.

Aan tal van belangwekkende namen en voor-
valen worden we herinnerd, en sommige hoorden
we voor het eerst. Zoo o. a. dien van een adeli-
ke vluhtelingen uit de Nederlanden, een bejaande
vrouw, maar die haar tong wat al te weinig in
bedwang had en nog Calvinistisch scheen te zijn
dan Calvin zelf, beweerde b. v., dat het den pre-
dikanten niet toekam een toga te dragen; iets
waar Calvin en zijne arbeitsgenooten nooit iets on-
Calvinistisch in gezien hebben. Balanswekkend was
ook de beschrijving van den toestand der Ned.
Gereformeerde gemeenten te Frankfurt (Waalsch
en Nederduitsch), die daar door de Lutherische
Overheid vervolgd werden, maar door onderlinge
twisten, verdeeldheden en scheuringen eindelijk
die vergoeding moesten derven, waarin sommigen
een oordeel Gods zagen. Onwillekeurig dacht ik bij
mij zelven, met het oog op de Calvinisten van
dezen tijd, aan het bekende spreekwoord: de appel
valt niet ver van den boom, of: zooals de ouden
zongen, piepen d' jongen. Twisten, verdeeldheden
over allerlei zaken, zoo hoog gaande, dat men meermalen
dreigde handgemeen te worden, waren er
aan de orde van den dag. Ouderlingen die hun
tijd niet uitdienen, maar, wanneer er iets besloten
werd tegen hun zin, hun ambt neederlegden, en
wederom andere ouderlingen die weigerden af-
treden, wijl zij beweerden het ambt te bezitten
voor 't leven, heerschtuchtige en intrigerende pre-

dikanten, — ze droegen allen het hunne bij tot
verwoesting der Gereformeerde kerk te Frankfurt
en bemoeiden overal de reformatie der kerken.
Zelfs Calvin die, op kosten van de Geneefse
overheid, naar Frankfurt reisde, kon het niet ver-
der brengen dan tot een oppervlakkige verzoening.
Men zwichtte een oogenblik voor zijn meerderheid,
maar gaf den strijd toch niet op. Daheen mocht
dan ook wel aan een ambteloos in de Nederland-
den schrijven, dat kerken reformeeren een zwaar
werk is, en er op wijzen, dat er leeraars onder
het kruis der vervolging nog bij het volk waren
in Egypte onder de tirannie van Farao, maar bij
zelf bij het volk in de woestijn zich bevond, het
ondankbare, twistende en muremurerende volk.

Maar, gelijk ik zeide: de braambosch verterde
niet. Ook toen niet. Voor het oog en naar de schat-
ting der Roomschen waren deze dingen zooveel
bewijzen voor de waarheid, hunner opvatting, dat
hetgeen men reformatie der kerken noemde niets
was dan menschenwerk en revolutionair bedrijf.
De edelste en vroomste Roomschen in die dagen
redeneerden, deden en spraken zoo ongeveer als
de beste Hervormden in onzen tijd. En de spot-
ters en goddeloozen maakten zich vrolijk met
de ellende der Calvinisten.

Deze opmerking is volkomen juist. Het Cal-
vinisme, dat van alle hiërarchie afkeert, is, offert
de vrijheid van den Christen niet op aan de
eenheid der kerk. Dit heeft zijn schaduwzijde.
Het individualisme wordt er licht door aange-
kweekt. Allerlei twisten en kibbelpartijen ver-
deelen de gemeente. De macht, die uitwendig
de eenheid bewaart, ontbreekt, wanneer er geen
gebondenheid is aan het Woord van God. Wie
in onze dagen onder dit verschijnsel gebukt
gaat, kan zich troosten met de gedachte, dat
het in de Calvinistische kringen altoos zoo ge-
weest is en wel altijd zoo blijven zal. Licht in
het feit, dat de braambosch wel brandt maar
niet verteert, niet het bewijs, dat dit werk uit
God is? Was het Calvinisme een werk der men-
schen, het zou reeds lang door de schuld niet van
zijn vijanden, maar van zijn aanhangers zijn
verstoord.

Ook de *Amsterdamsche Kerkbode* gaf dit uit-
voering relaas:

De inleiding herinnerde, hoe vele bouwstoffen
voor de geschiedenis in den laatsten tijd zijn ver-
zameld en aan 't licht gebracht. De kerkgeschie-
denis heeft daarvan ook haar profijt getrokken,
in 't bijzonder voor de historie van Calvin en
zijn tijd. Een goede biografie van Calvin laat
nog op zich wachten, omdat het te bewerken
materieel zoo verbasend groot is. Daarentegen is
't wel wiskelijk, op bijzondere gedeelten van zijn
leven van werkzaamheid het licht te laten vallen.
De redenaar heeft zich ten doel gesteld, te han-
delen over *Calvin's invloed op de Reformatie in
de Nederlanden, voor zooverre die door hemzelf
is uitgesproken*. Zonder die laatste beperking zou
de taak te uitgebreid zijn, en met die beperking
wordt het onderwerp niet te arm.

Dat Calvin hier nooit is geweest, dat hij onze
taal niet kende en dat hij te veel arbeid moest
verrichten om ook nog met ons land te kun-
nen bemoeien, en daarom zijn invloed gering is
gewest, kan slechts bij 't zeggen, die niet weet, hoe-
zeer Calvin in ons land belangtelde; en hoe we-
nig verschil in taal en beletsel was, waar het
latijn de wereldtaal der dagen was, en bovendien
het fransch ook hier door velen verstaan werd.
Neen, wel degelijk heeft Calvin invloed uitgeoef-
end op ons land: I. bij zijn leven door persoonlijk
verkeer en correspondentie; II. op de Nederlan-
sche natie door zijn geschriften; III. in bepaalde
kringen door de adviezen, die hij gaf op verzoek,
in bijzondere gevallen.

I. Onder de Nederlanden moet niet alleen ons
land, maar ook en vooral het tegenwoordige Bel-
gië, toen Zuid-Nederland, verstaan worden. Welnu,
met vele inwoners van die Nederlanden is Calvin
in aanraking geweest. De eerste ontmoeting was
niet aangenaam, want de eerste Nederlanders, waar-
mee hij in kennis kwam, waren Anabaptisten en
Libertijnen, tegen wie hij natuurlijk strijden moest.
Gelukkig verkreeg hij door dien strijd, almede
door een twaalfgesprek met Pelusius veel invloed,
zoodat hij reet velen voor de reformatie won. 3)
Nu werd een breedte rij van personen opge-
roepen, met wie Calvin correspondentie hield,
vrouwen en mannen, eevoudigen en edelen als
Jacob van Bourgondië en zijne echtgenote Jolande
van Brederode. Door al deen werd de kring
steeds breder, waarop hij werken kon, Voeg
hierbij, dat vele leerlingen van hem als predikers
hier en elders optraden: dat vele predikanten tot
hem in betrekking stonden, als b.v. Menno Poppius
van Oostereze in Friesland, die voor een werkje,
dat ten doel had de rijken en hooggezetenen tot
een beslist kiezen vóór de reformatie te bewegen,
van Calvin een inleidend woord vroeg, opdat het
boekje daardoor meer zijn doel zou bereiken. En
eindelijk aan een werk door een reeks van mannen
als Petrus Dathenus, Guido de Bray, Gaspar van
der Heyden, Jean Taffin, Philips en Jan van Mar-
tinix en vele anderen, die persoonlijk Calvijn's onder-
richt hadden mogen genieten, verricht.

II. Maar ook door zijn geschriften heeft Calvin
hier invloed uitgeoefend. Voor de redenaar nader
hierop inging, gaf hij eenige belangwekkende me-
dedelingen over de verspreiding der zoogen. „ket-
tersche” boeken in deze landen, niettegenstaande
de strenge plakkaaten. Calvijn's vluhtschriften ver-
den, volgens mededeelingen, ook in ons land ver-
spreid, en van zijn grootere werken staat er 8 op
de lijst der door Rome in ons land verboden bo-
eken. Van zijne werken werden er ook vertaald in
't Nederlandsch, en eindelijk zijn er ook geschrift-
ten van Calvin, van Nederlandsche of Nederlandse
toestanden betrekking hebbend, b.v. een strijdschrift
tegen Albert Rigge te Kampen, die belagische
gevoelens voorstand, tegen den op 't gebied der
geeloofleer niet zeer standvastige Belduinus, die
zeven maal van belijdenis wisselde, en tegen
Cornhiert.

III. Ook de gemeenten onderdonden Calvijn's
belangstelling. Eens met de vluhtelingengemeente
te Londen, die hij van raad diende in de ece-
monien-quasie, en aan wie hij later een der beste
predikanten van Genève afstond.

Dan aan de gemeente te Wesel. De Calvinisten
hadden daar veel te lijden. Men wilde ze dwingen
Lutherisch te worden. Calvin toonde in zijn advie-
zen, hoezeer hij de Catholiciteit der kerk op prijs
stelde; uiteraard verdraagzaam zette hij hen niet op
tegen de Augsburgsche confessie, maar ried hen
zoo veel mogelijk toe te geven, en niet tegenover
het drijven der Lutherischen ook zelf heilig op te
treden. — De gemeente te Frankfurt werd ons nu
in levendige kleuren geteekend, en 't herinnerde
ons aan de waarheid van het woord, dat er niets
nieuws is onder de zon. Daar was ook een Waal-
sche en een Nederlandse gemeente; en die twee
waren in voortdurende twisten met elkander ge-
wikkeld. Men noodigde Calvin uit zelf te komen
om hieraan een eind te maken. Tegelijkertijd ver-
zoekten de gemeenten van Antwerpen en Emden
eveneens, dat Calvin zelf eens de Nederlanden
zou komen bezoeken. In Frankfurt is hij metter-
daad 14 dagen geweest, en heeft daar ook orde
op de zaken gesteld. Den 27sten der liefde kon hij
echter natuurlijk niet uitstorten, zoodat 3 jaar later
de overheid genoodzaakt was aan de gemeenten 't
kerkelijk samenkomen te verbieden. Daheen ried
de leden toen hunne kinderen bij de Lutherischen
te laten doopen. Anderen waren daartegen, en men
besloot Calvin om raad te vragen. Hij adviseerde
in den geest van Dathenus, maar met voorzichtige
wijzeheid beval hij hun aan, voor zooveel ze dit
konden, uit te wijken naar elders. In de Nederland-
den zelf, heeft Calvin tot weinig gemeenten in
betrekking gestaan; hoofdzakelijk alleen met Ant-
werpen. 't is voorts bekend, dat hij Guido de Bray
en Toppius vaak van raad heeft gediend. Den

laatste wees hij er op, dat, hoe noodzakelijk ker-
kelijke tucht ook is, deze toch niet steeds in cen-
sur kan en mag bestaan. Men kan b.v. geen
ouders censureren, die hun kinderen niet goed
opvoeden.

Het eigenlijke onderwerp was hiernede afge-
handeld in zooverre als het beschouwd moest wor-
den als een hoofdstuk uit Calvijn's levensbeschrij-
ving. Maar men kan 't ook behandelen als onder-
deel onzer kerkgeschiedenis, en dit zou dan natu-
rlijk anders moeten geschieden. Enkele opmerkin-
gen in dezen zin geeft spreker nog ten besluit. Hij
bestrijdt met kracht de gangbare voorstelling, dat
de reformatie hier in beginsel, niet Calvinistisch
zou geweest zijn, dat het Calvinisme eerst later door
Franse predikers in ons land bekend zou zijn
geworden. Integendeel, de hervorming is in de
Nederlanden van den beginne aan Calvinistisch
gewees, onder dat door een Frans prediker
hierop enige invloed is uitgeoefend.

Ja, toch, — en nu geraakt spreker in geestdrift,
en zijn woord had vat op de schare, die in plecht-
geheele stilte staarde naar hem, die in de thans ge-
hele in 't donker gehulde zaal alleen in 't volle
licht naar stond, een beziel drager van een hoog
ideaal, geestdrift uitgendend in de herten zijner
hoorders — één is er geweest, en die was Calvin.
Het was een treffend oogenblik, toen Prof. Rut-
gers zelf onder den invloed zijner woorden, vol
bezieling in een welsprekend per oratie Calvijn's
beteekenis voor onze reformatie schetste. Wie het
genot had daarbij tegenwoordig te zijn, zal zich
immer dien stond herinneren, die bewees, hoe dat
door velen als rationalistisch verworpen Calvinisme
toch iets anders is; hoe het toch ook de herten
tot geestdrift kon opwekken, omdat het waarlijk
een ideaal heeft. Van dat ideaal was Prof. Rut-
gers de bezielende tolk.

In *Hollands Kerkblad* wordt Prof. Rutgers
geteekend, zooals hij staande in den kathedraal
zijn rede hield. En Ds. Sikkel schrijft dan:

En Prof. Rutgers sprak over Calvin. Over
Calvijn's persoonlijke aanraking met Nederlanders
en zijn persoonlijke invloed op het leven der
Nederlandse Kerken.

Daar heeft hij Prof. Rutgers op zijn eigen terrein;
in zijn eigen lijst; in het licht, dat bij hem be-
hoort; levend; werkzaam; de man in zijn eigen
type ten volle uitkomend; de man in zijn betee-
kenis; onze man; onze Rutgers; de Rutgers van
onze Vrije Universiteit; van ons Holland.

Had Rembrandt hem zoo gezien, — ik weet
het, het nageslacht zou hem ook zoo zien.
Zal het hem dan nu niet zoo zien? Moet dit
stuk van den meester Rutgers, dat de reformatie
in Holland in haar oorspronkelijk karakter als
Calvinistisch handhaaft; van een beginsel met
het werk van Calvin en daarom door dat werk
opbloeiend in eigen Hollandsch karakter, — moet
dit stuk alleen gekend worden door de schare in
het kleine zaaltje van 't Nut? — zooals een
meesterstuk van Rembrandt bewaard wordt en
gezien bij Steengracht of Six, de gelukkige eigen-
maars. Moet de Calvijn van Prof. Rutgers met
hem begraven worden?

Er waren er, die het fluisterden.
En we zochten nog vergeefs in de *Standard*
naar de advertentie, die de uitgave van Prof.
Rutgers oratie berichte.

Dat mag niet.
Kunnen we geen vollen Rembrandt hebben,
door het gekend van zijn werken, geef ons dan
toch bijeen, wat taal — zoo zeggen we ook met
betrekking tot den Calvijn van Prof. Rutgers.

De verschijning van de genoten oratie, waar-
voor we den hoogleraar hartelijk danken, zal,
hoop ik, in dit blad spoedig kunnen worden mee-
gedeeld.

Officiële Berichten.

(Met verkorting uit het *Kerkblad* van 4 Nov. '98.)

Kort Verslag van de Vergadering der
Classis Arnhem, gehouden te Arn-
hem 12 October 1898.

Komt ter tafel de instructie Oosterbeek, die
op de vorige Classis-vergadering was aangehou-
den, inzake 't rapport over kerkelijk opzicht en
tucht van doopdelzen (Zie Bijlage A, Acta der
Gen. Synode 1896).

De kerkeraad van Oosterbeek dringt er op aan,
dat in de behandeling der doopdelzen, die op
volwassen leeftijd niet tot belijdenis en viering
des H. Avondmaals komen, onderscheid ge-
maakt worde tusschen hen, die het uit onverschil-
ligheid en wereldzin nalaten en zulken, die
door gemoedsbezwaren teruggehouden worden.

Met de eersten handele men, zooals in 't rap-
port afde conclusie vermeld staat; maar de laats-
ten, de door gemoedsbezwaren gedrukt, op
wier leer en leven overigens geen aanmerkingen
zijn, behandelde men niet naar de afde conclusie,
maar de kerkeraad ga voort zulken te bearbei-
den, op te wekken en te vermannen, opdat zij
tot het doen van belijdenis en Avondmaalsvie-
ring komen.

De Classis heeft deze zaak met allen ernst
overwogen en is, na een voorafgaande conferen-
tie met ambtsdragers in de Classis, tot deze
conclusie gekomen:

De Classis, die zaak Oosterbeek aangaande het
rapport ernstig overwogen en van alle zijden be-
tracht hebbende, oordeelt, de broeders van Ooster-
beek ten volle gerust te kunnen stellen, verzon-
wende, dat de generale Synode juist in dien geest
zal werkzaam zijn.

De afgevaardigden van Oosterbeek verklaren,
dit oordeel der Classis hun kerkeraad te zullen
mededeelen.

De circulaire van den kerkeraad van Rotter-
dam B komt ter sprake. De Classis wenscht aan
genoemde kerkeraad te berichten, dat zij nog
geen namen van personen, als in de circulaire ge-
vraagd worden, kan noemen, maar zoodra zij dit
kan, er de aandacht op zal vestigen.

Kort Verslag van de Classiale Ver-
gadering gehouden te Klundert
25 Oct. 11.

Rapporten worden uitgebracht door den Classi-
calen correspondent, door broeder Hendriks
inzake zending, verder rapporten inzake Hulp-
behoevende kerken, archief, van den Classicaal
quaestor en van de deputaten inzake Antwer-
pen; uit welk laatste rapport blijkt, dat tot nu
toe is ingekomen / 1041,96.

Van Dr. L. Wagenaar is een schrijven inge-
komen, waarin hij de op hem uitgebrachte be-
noeming der Classis tot deputaat om den jyer
voor de zending aan te vuren, heeft aanvaard.
Hiervan zal aan de kerken in het zuiden ken-
nis worden gegeven door middel van de *Z. Kerkbode*. Later zal aan de Gen. Synode van
Groningen hiervan bericht gezonden worden.

Een verzoek van de broeders te Antwerpen
komt aan de orde. Men vraagt advies inzake
de institueering der kerk aldaar. Dr. Mulder
licht dit verzoek toe en legt een geteekende
lijst over van degenen, die het begeren.

Nadat ook de bezwaren zijn besproken, be-
sluit de Classis een consulent te benoemen, die
deze zaak verder met de broeders zal regelen,
en die bij bezwaren tegen het ingebrachte ver-
zoek aan de Classis zal rapporteren. Als con-

sulent wordt aangewezen Ds. J. D. v. d. Velden
te Klundert.

Over het voorstel van twee kerken, terug te
komen op het besluit tot afschaffing der korte
predikatie, wordt tamelijk breedvoerig gediscus-
seerd, zonder veel eenstemmigheid te verkrij-
gen. De volgende vergadering zal, na inzage
van een te schrijven overzicht inzake de korte
predikatie, dienaangaande besluiten.

Het voorstel, dat er door 2 Classis predikan-
ten een tractaat zou geschreven worden tegen
het Neo-Kohlibrugianisme, wordt, na gehoord
advies, ingetrokken.

Een ernstig schrijven van den Geref. kerke-
raad van Rotterdam B wordt voorgelezen. Be-
sloten wordt, dat iedere kerkeraad daarover
ernstig nadenke en zich op de e.v. Classiale
vergadering uitspreke.

Kort verslag der Classis Woerden, ge-
houden 27 October 1898 te Alfen.

Br. Hempenius brengt verslag uit van een
vergadering, gehouden tot bijlegging van een
geschil tusschen twee kerken; welke vergadering
uitemetend geslaagd is en waarvoor groote blijd-
schap wordt uitgesproken.

Wordt gehandeld over het voorstel omtrent
Art. 41 D. K. 1 de korte predikatie.

Na enkele pleitredenen voor de invoering en
na vele bezwaren daartegen, wordt besloten,
dat de kerken, die er in blijven belangstellen,
na ingewonnen advies bij bekende autoriteiten
in het Geref. kerkrecht, dit voorstel weder ter
tafel te brengen op een volgende vergadering.
Ingekomen stukken. Een schrijven van de kerk
te Rotterdam, tot aanvulling van een leeraar
voor onze Oost-Indië, komt in ernstige overwe-
ging en bespreking. De Classis besluit te an-
woorden met opgave van die leeraars, die naar
de bepaling van den leeftijd in aanmerking kun-
nen komen. Zij doet dit, om de grenzen van
onderzoek te beperken voor de kerk van Rot-
terdam met de bede, dat zij slagen moge in haar
voornemen.

Kort Verslag van de Vergadering der
Classis Groningen, 27 Oct. 1898.

De WelEd. heer W. W. Meijnen wordt geëxa-
min., door Konowenhoven in de Exegese des
N. T., door Koppe in die des O. T., door Wester-
huis en den praeses T. Bos in de dogmatiek en
na beoordeeling van het afgelegd examen, besluit
de vergadering met algemeene stemmen tot toe-
lating van den jeugdigden broeder. Dit besluit
wordt hem door den praeses met hartelijken
gelukwenschen medegedeeld, waarna de vergade-
ring den geslaagden broeder toezigt Ps. 134: 3.

Bij monde van den vice-praeses spreekt de
vergadering hare ingecommenen en blijdschap
uit, met de eervolle onderscheiding aan den
tegenwoordigen praeses (Ds. T. Bos) te beurt
gevallen, door zijne benoeming tot Ridder in
de Orde van Oranje-Nassau, waarop de gerid-
derde broeder gevoelvul antwoordt.

Van twee voorstellen, waarvan het eene hand-
having en het andere opheffing van de bepaling
inhoudt, waardoor aan de Theol. studenten van
het derde studiejaar het optreden in de kerken
wordt verboden, wordt het laatste aangenomen.

Het voorstel van Haren luidende: „De Synode
bepale, dat Geref. predikanten, die als geeste-
lijke verzorgers zich aan eene Christelijke stich-
ting verbinden, op hun verzoek Emeritaat kun-
nen krijgen.” — zal vanwege de Classis door-
gezonden worden naar de e. k. Provinciale
Synode.

Een voorstel, om de Litterarische opleiding
van de Theol. School los te maken, wordt door
de afgevaardigden medegenomen, om in de
kerkeraden besproken te worden.

Buitenland.

Engeland. Vereenigingen in de Episco-
pale kerk.

Nu in Engeland het Ritualisme meer dan
oortoe besproken wordt, komt het aan den dag,
hoeveel velen op den weg die tot Rome terug-
leidt, zijn voortgeschreden. Het is schier onge-
looflijk, dat predikanten van eene Protestant-
sche kerk er toe kwamen, om in 1855 eene
vereeniging te stichten, die „het Heilige Kruis”
genoemd wordt, en toch is het aldus. Wanneer
een van de leden der vereeniging komt te ste-
ven, worden de anderen daarvan in kennis ge-
steld, opdat zij missen zouden lezen voor de
rust zijner ziel. De leden hebben een teeken
waardoor zij elkander herkennen, en zij plegen
met gesloten deuren te vergaderen in de St. Pe-
terkerk in de London Docks.

Daarbij bestaat er in de Episcopale kerk een
„broederschap van het gezegend Sacrament.”
In 1844 telde zij 1682 predikanten en 13,444
gemeenteleden. Het doel dier broederschap is
om de mis te herstellen of, gelijk zijne leden
het uitdrukken, om Christus te aanblijven in het
Eucharistisch offer, en om de practijk ingang te
doen vinden om de heilige communie nuchter
te gebruiken. En waarom nuchter? Omdat an-
ders „de heilige zaak” in aanraking komen zou
met ander voedsel, dat men reeds genuttigd had.
Canon Gore leerde dan ook: „Hij, Jezus Christus,
is tegenwoordig waar ook de geconsacreerde
elementen zijn..... tegenwoordig inderdaad,
uitwendig voor ons objectief en werkelijk.

Dit is niet anders dan de Roomsche leer
van de transsubstantie.

In 1837 werd „het gilde van aller zielen” ge-
sticht om het geloof in het vagevuur, het doen
van gebeten voor de dooden, het lezen van
zielmissen om hen uit de vlammen te redden,
ingang te doen vinden. Volgens het laatste
verslag bestaat het gilde uit 646 predikanten, in
November 1895 werden 991 speciale Requiem
missen op Aller zielen gelezen.

De vereeniging van St. Omund leert haren
leden om te bidden voor „onzen paus”, vóór
„onzen soeverein”. In een van de boeken door
de vereeniging uitgegeven, staat dat het redelijk
is, dat Maria zevenmaal daags zal worden ver-
eerd en geprezen!

Bhalve eenige zusterschappen is er nog eene
geheime vereeniging de O. C. R. (The Order
of Corporate Reunion). De leden dezer broe-
derschap zijn leden van de Episcopale kerk en
erkennen den paus als het wettig hoofd van
de geheele zichtbare kerk op aarde. Deze maats-
schap zoekt niet enkele personen aan te sporen
om tot de Roomsche kerk over te gaan, maar
niet de Episcopale kerk zoo door leer en
ritueel Romaniseeren, dat zij als één lichaam
bij de Roomsche kerk kan worden ingelijfd.

Daarom kunnen wij het verstaan dat de paus
voor 's handis niet geneigd is om de wijding
der Episcopale bisschoppen te erkennen. De